

Binbir Gece Masalları Kaynaklı Bir Türk Masalı: Cihanşâh/Cevâhir Dağı/Elmas Dağı

Doç. Dr. Eyüp Akman

Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Türkiye’de *Binbir Gece Masalları* üzerine yapılan ilk ilmî çalışma üzerinden yirmi altı yıl geçmiştir. Ziyat Akkoyunlu’nun 1982 yılında hazırladığı doktora çalışması¹ bu alanda yapılan ilk ilmî çalışma olarak kabul edilmektedir. Akkoyunlu bu çalışmasında *Binbir Gece Masalları*’nın tarihini, bu masallar üzerinde yapılan çalışmaları ve masalların epizotlarını verdikten sonra Türk masallarıyla ilişkisine değinir.

“Binbir Gece Masalları, eski Hint edebiyatında örneklerine rastladığımız ‘çerçeve hikâyeler’ tipinde ve tekniğinde bir külliyyattır. Bütün külliyyatın çerçevesini teşkil eden ana olayın içine türlü vesilelerle başka hikâyeler sokulur.”² Bu durum hikâyenin süresinin uzun olmasına sebep olmaktadır. “Binbir Gece Masalları’nın ilk esası Hicri 3. asırda Arapçaya tercüme edilmiş olan Hezar Efsane adlı Farsça kitaptır. Hezar Efsane’deki masalların büyük bir kısmı da Hint aslından gelmedir.”³

Hindistan’dan İran’a İran’dan Araplara geçtiği kabul edilen *Binbir Gece Masalları* Türkçeye ise XV. yüzyılda tercüme edilmiştir. Abdi adlı bir mütercim 1429 yılında sultan II. Murat’a “Camasbnâme” adlı bir eser takdim eder. Bu eserde Danyal’ın oğlu Camasb’ın hayali iklimlerdeki hayalî yaratıklar arasında geçen maceraları anlatılmaktadır.⁴

Ziyat Akkoyunlu’nun yaptığı araştırmaları neticesinde *Binbir Gece Masalları*’ndan Türk masallarına üç masal aynen, birkaç masalın da ufak epizot değişiklikleriyle geçtiği kabul edilmektedir. Türk masallarına aynen geçtiği düşünülen bir masal da Saim Sakaoğlu’nun Kelkit’ten derlediği “Melikşah”⁵ adlı masaldır. Melikşâh masalından başka; “Gençlikte mi Kocalıkta mı?”, “Asker Karısına İftira”, “Çin Maçın Padişâhı” adlı masallar da Türk masallarına, *Binbir Gece Masalları*’ndan geçmiştir.⁶ Saim Sakaoğlu’nun Gümüşhane’den derlediği “Sadık Kadının İhaneti” ve “Kadınların İhaneti” adlı masallar da ana motifleri bakımından *Binbir Gece Masalları*’yla paralellik arz eder.

Melikşah adlı masal, aşağıda görüleceği gibi, değişik adlarda farklı Türk coğrafyalarında yaygın olarak bilinmektedir. Ziyat Akkoyunlu, daha ziyade “Cihanşâh” olarak bilinen bu masalın, *Binbir Gece Masalları*’ndan “Hâsib Kerim El din” adlı çerçeve hikâyeye bağlı olarak geçen “Cihanşâh” hikâyesi (381. gece ile 400. gece ara-

¹ Ziyat Abdülmecit Akkoyunlu, *Binbir Gece Masallarının Türk Masallarına Tesiri*, Hacettepe Ün. Basılmamış Doktora Tezi, Ankara 1982

² Ziyat Akkoyunlu, a.g.t, s. 1

³ a.g.t. s. 11

⁴ a.g.t. s. 38

⁵ Saim Sakaoğlu, *Gümüşhane ve Bayburt Masalları*, Ankara 2002, s. 397-404

⁶ Ziyat Akkoyunlu, a.g.t. s. 54-63

sında anlatılan hikâye)'nin 1429 yılında Abdi adlı bir Türk mütercim tarafından "Camasbnâme" adı ile *Binbir Gece Masalları*'ndan yaptığı tercümenin etkisiyle Anadolu'ya yayılmaya başladığını ifade eder.⁷

Bu masal, Thompson'un kataloğunda 313 numarada⁸, Eberhard-Boratav kataloğunda ise 198 numarada⁹ kayıtlıdır.

Türk ve dünya masallarında pek çok ortak motife rastlanmaktadır. Masallar arasında benzer motiflerin olması ayrı şey, motiflerle beraber tamamen olay örgülerinin aynı olması farklı şeydir. Bu araştırmamızda bugün pek çok Türk ilinde "Cihanşâh" olarak anlatılan masalın aslında *Binbir Gece Masalları*'nda yer alan "Cihanşâh'ın Maceraları" adlı hikâye ile aynı olduğunu ortaya koymaya çalışacağız. Bundan dolayı önce *Binbir Gece Masalları*'ndaki hikâyenin epizot ve motiflerini veriyoruz:

Binbir Gece Masalları'ndan Cihanşâh Hikâyesinin Epizotları¹⁰

1. Semerkandül Acem padişâhı Şehzaman ile kardeşi Şehriyar, eşlerinin kendilerini bir zenci köle ile aldattığını görürler ve iki kardeş seyahate çıkarlar.
2. Seyahat dönüşü Şehriyar, kadınlardan intikam almak için her gece bir kızla birlikte olur ve sabah olunca kızları öldürür.
3. Birlikte olma sırası vezirin kızına gelir ve vezirin akıllı kızı padişâha her gece bir hikâye anlatmak suretiyle ölümden kurtulur.
4. Hikâye anlatma süresi 1001 geceyi bulur ve padişâhtan iki çocuk dünyaya gelir. Artık vezirin kızının sadakatine inanan padişâh, onu öldürmekten vazgeçer.
5. Beş yüz seksen üçüncü gece ise padişâha Cihanşâh'ın Maceraları isimli masal anlatılır. Buna göre:
 - a. Taygamus şâhın çocuğu olmaz ve Şâh, vezirine derdini anlatır. Vezir de remile bakar ve padişâhın Horasan hükümdarının kızıyla evlenmesi şartıyla bir çocuğu olacağını padişâha bildirir.
 - b. Horasan hükümdarının kızıyla evlenen padişâhın, Cihanşâh adında bir oğlu olur ve çocuk, hususi bir eğitimden sonra 14 yaşında tahta çıkar.
 - c. Cihanşâh'ın eğlenmek için çıktığı avda önüne bir geyik gelir ve geyiğin peşinden giderek geyikle beraber denize açılır.
 - d. Denizde fırtınaya yakalanan Cihanşâh, insana benzeyen garip yaratıkların bulunduğu bir adaya çıkar.
 - e. Oradan ayrıldıktan sonra da başka bir adaya, maymunlar diyarına varır ve oranın padişâhı olur.
 - f. Maymunlar diyarında yazılı olan bir levhayı okuyarak oradan nasıl kurtulacağını öğrenir ve çeşitli engelleri aşarak oradan kurtulur.

⁷ Ziyat Akkoyunlu, "Binbir Gece Masalları'nın Türk Masallarına Tesiri", *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1996, S. 1, s. 4.

⁸ Stith Thompson, *The Types of the Folktale*, 2. Helsinki, 1964, s. 104, FFC184.

⁹ Wolfram Eberhard-Pertev Naili Boratav, *Typen Türkischer Volksmärchen*, Wiesbaden, 1953, s. 233.

¹⁰ Ahmet Acar (Genel Koordinatör), *Binbir Gece Masalları*, İstanbul 2007, Nergiz Yayınları, s. 322-335.

g. Gittiği memlekette bir tellalın söylediklerini yaparak deve karnına girip bir kuş vasıtasıyla büyük bir dağa çıkar.

ğ. Dağdan inip Kuşlar Tekkesi adı verilen ve kuşları besleyen Şâh Mürg adında bir ihtiyarın yanına gelerek bir süre orada kalır.

h. İhtiyar, evden ayrıldığı bir gün ona demir kapıyı açmamasını söyler fakat bu yaşıya uymayan çocuk, gizli kapıyı açarak güvercin kılığına girmiş peri kızlarını görür.

ı. Cihanşâh, peri kızlarından küçüğünü yakalamaya çalışır fakat elinden kaçırır.

î. İhtiyarın tavsiyesiyle bir yıl daha orada kalan Cihanşâh, peri kızını yakalar ve onunla evlenir.

j. Peri kızını alıp memleketine dönen Cihanşâh ihmal sonucu peri kızını elinden yine kaçırır. Kaçan peri kızı ona Gevhergin kalesinde olduğunu, bulmak isterse ancak kendisini orada bulabileceğini söyler ve uçar gider.

k. Cihanşâh daha evvel takip ettiği yollardan giderek yeniden ihtiyarın bulunduğu kuşlar tekkesine gelir ve ihtiyarın yardımıyla anka kuşunun sırtına binerek Billur Dağı(Gevhergin kalesi)'na gider.

l. Kendisini bekleyen peri padişahının da rızasını alarak karısını yanına alır ve dört ifrit eşliğinde yola çıkarlar.

m. Yolda dinlenmek için durduklarında peri kızını bir kurt yer ve Cihanşâh, karısının mezarını beklemeye başlar.

Binbir Gece Masalları'ndan Cihanşah Hikâyesinin Motifleri

Padişah: Hikâye kahramanı Cihanşah, Taygamus şahın oğludur.

Çocuksuzluk: Taygamus şahın çocuğu olmaz.

Remil atmak: Taygamus şah, çocuksuzluğuna çare için remile bakar ve Horasan hükümdarının kızıyla evlenirse çocuğu olacağını anlar ve bu evlilikten Cihanşah doğar.

Av: Babası ölünce tahta çıkan Cihanşah avlanmaya gider.

Geyik peşinden gitme: Avda bir geyiğin peşine düşen Cihanşah kendini denizin ortasında bulur.

Fırtınaya yakalanma: Denizde fırtınaya yakalanan Cihanşah insan şeklinde acaip yaratıkların bulunduğu bir sahile çıkar.

Maymunlar diyarı: Çıktıkları sahilden tekrar denize açılan Cihanşah ve arkadaşları fırtınanın etkisiyle başka bir sahile, maymunlar diyarına varırlar.

Yazılı taş: Maymunlar diyarından kurtulmanın çaresi bir taşta yazılıdır.

Gulyabaniler diyarı: Maymunlarla sürekli savaşan mahluklardır.

Dev köpek: Maymunlar diyarında katır büyüklüğünde köpeklere binilir.

Ateş diyarı: Maymunlar diyarından kurtulmak için ateş diyarını geçmek gerekir.

Karıncalar memleketi: Maymunlar diyarından kurtulmak için köpek büyüklüğündeki karıncalardan kurtulmak lazımdır.

Suyu kesilen nehir: Nehirden karşıya geçmek isteyen Cihanşah bir gece bekler ve su kesilince geçer.

Kervan: Cihanşah, tehlikeleri atlattıktan sonra Musa kavmi adı verilen bir yere gelir ve orada iki yılda bir gelen kervanı beklemeye başlar.

Tellal: Cihanşah çarşıda gezerken "para kazanmak ve güzel bir kızla birlikte olmak isteyen var mı" diye bağırarak bir tellala rastlar.

Deve karnına girme: Cihanşah tellalın tanıştırdığı tüccarın isteği üzerine karnı boşaltılmış bir devenin içine girer.

Büyük kartal: Cihanşah'ın içine girdiği devenin karnı dikilir ve büyük bir kartal bu deveyi yüksek bir dağa çıkartır.

Mücevher dağı: Devenin karnından çıkan Cihanşah o dağdaki mücevherleri aşağıdaki tüccara atar ve tüccar da onu orada bırakıp kaçar.

Kuşlar tekkesi: Dağdan aşağıya doğru inen Cihanşah, Kuşlar Tekkesi denen yere gelir ve orada kuşların piri Şah Mürg'un yanında kalır.

Yasaklı kırkinci oda: Cihanşah, ihtiyarın girme dediği kırkinci odaya girer.

Olağanüstü bahçe: Cihanşah, girdiği kırkinci odada güzel bir bahçe, altından yapılmış bir köşk, altın taht ve bir havuzla karşılaşır.

Üç güvercin: Peri kızları güvercin kılığında bu bahçeye gelip insan olurlar ve havuzda yıkanmaya başlarlar.

Aşka düşme: Cihanşah, peri kızlarından en küçüğüne aşık olur.

Peri kızının elbisesini saklama: Peri kızlarını ellerinden kaçırarak Cihanşah, Şah Murg'un tavsiyesi üzerine kızların gelmesini bir yıl daha bekler ve en küçük kızın elbisesini saklayarak kızın kaçmasına engel olur ve o kızla evlenir.

Peri sarayı/kalesi: Gevhernegin: Peri kızını elinden kaçırarak Cihanşah o kızın bulunduğu Gevhernegin kalesini aramaya başlar ve Zümrüdüanka kuşunun sırtına binerek o saraya /kaleye ulaşır.

Kurt yeme: Peri padişahı, kızıyla Cihanşah'ı evlendirdikten sonra ifritler eşliğinde onları Cihanşah'ın memleketine gönderir. Fakat yolda peri kızını kurt yer.

Varyantların Mukayesesi

Cihanşah masalı/hikâyesi¹¹ Türk dünyasının muhtelif yerlerine yayılmış ve bu durum pek çok varyantının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Ali Berat Alptekin bu masal üzerinde yaptığı bir araştırmada masalın 12 varyantını tespit etmiştir.¹² Bu varyantlar; Boratav'ın TTV'de bahsettiği Ankara, İstanbul, Adakale, Afyonkarahisar, Amasya, Ardahan ve Ordu;¹³ Saim Sakaoğlu'nun derlediği Kelkit varyantı; Ankara Yenimahalle, Oğuz Tansel'in kitabında yer alan Mavi Gelin adlı varyant, Konya Ermenek ve Bulgaristan varyantlarıdır. Bunlara Kıbrıs varyantı¹⁴ da ilave edilince sayı on üçü bulmaktadır.

¹¹ Cihanşah anlatısı, halk hikâyesi formatında olmasa bile bazen halk hikâyesi olarak derlenmiştir. Mesela Pasinler varyantı, halk hikâyeleri içinde değerlendirilmiştir.

¹² Ali Berat Alptekin, "Bulgaristan Türklerinden Derlenen Bir Masalın Motif ve Tip Yapısı ve Varyantlarının Mukayesesi", *Türk Dünyası Araştırmaları*, S. 16, Şubat 1982, s. 169

¹³ Ordu varyantı Ahmet Caferoğlu'nun derlediği "Yahudi'nin Hikâyesi" adlı metin olmalıdır. (Ahmet Caferoğlu, *Kuzey Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar*, Ankara 1994, s. 55-56)

¹⁴ Kıbrıs varyantını Saim Sakaoğlu'nun *Kıbrıs Türk Masalları* (Ankara 1983, s.128-143) adlı eserinde; Kıbrıs masallarının motif ve formel yapısını da Ali Berat Alptekin ve Esmâ Şimşek'in "Kıbrıs Türk

Biz de on üç varyanta *Binbir Gece Masalları*'nda yer alan metni, Pasinler¹⁵, Narman¹⁶, ve Arpaçay¹⁷ metinlerini ilave ederek bu sayıyı on yediye çıkarıyoruz. Ayrıca bu masalın yazma nüshasına Makedonya kütüphanesinde Oriental Manuscript Türk II / 636 numarada kayıtlı bir mecmuada rastlıyoruz.

Tarihi belli olmayan bu mecmuada Kissa-i Yusuf ve Hikâye-i Cihanşâh adlı 101 yapraktan oluşan metinler bulunur.¹⁸

Şüphesiz bu masalın varyantları bunlarla sınırlı değildir. Yapılacak derinlemesine bir araştırma, varyant sayısını artıracaktır. Bizim burada amacımız bütün varyantları tespit ve mukayese etmek değil, masalın kaynağı ile ilgili görüş belirtmektir.

Ali Berat Alptekin, sözü geçen araştırmasında masalın altı varyantını karşılaştırmıştır. Bunlar, Rıza Mollov'un Bulgaristan derlediği metin, Boratav'ın derlediği metin, Saim Sakaoglu'nun Kelkit'ten derlediği metin, Türk Dil Kurumu metni, Konya Ermenek'ten derlenen metin ve Oğuz Tansel'in "Mavi Gelin" adını verdiği metinlerdir. Biz de burada *Binbir Gece Masalları*'nda yer alan Cihanşâh'ın hikâyesini; Pasinler, Narman ve Arpaçay derlemeleriyle mukayese edeceğiz.

Orijinal metin olan *Binbir Gece Masalları* metni için (BG), Pasinler metni için (PA), Narman metni için (NA), Arpaçay derlemesi için de (AR) kısaltmalarını kullandık.

1. Bütün varyantlarda¹⁹ Cihanşâh bir padişahın oğludur. Padişah (BG)'de Kabil ve çevresinin hükümdarı, (PA)'da Gülistan şehri hükümdarı, (NA)'da İstanbul şehri hükümdarıyken (AR)'da memleket belirtilmemiştir.

2. (AR) hariç bütün varyantlarda Cihanşâh tek oğuldur. Cihanşâh'ın doğumu (BG)'de remile bakmak suretiyle gerçekleşirken (NA)'da dervişin verdiği bir elma ile gerçekleşir. (AR) ve (PA)'da doğumdan bahsedilmez.

3. Cihanşâh; (BG),(PA) ve (NA)'da ava çıkar. (AR)'da ava çıkma hadisesi yoktur. (BG) ve (NA)'da ava çıkan Cihanşâh bir geyiğin peşine düşer ve geyik, onun denize açılmasını sağlar.(PA)'da ise denize geyik kovalayarak ulaşılmaz.

4. (BG), (PA), (NA)'da denizde fırtınaya yakalanan Cihanşâh çeşitli memleketlere varır.

5. Bütün varyantlarda tellalın dediğini yaptıktan sonra hayvan karnına girip(bu hayvan (BG)'de deve, (PA) ve (AR)'da at, (NA)'da katır) büyük bir dağa bırakılan Cihanşâh, çıktığı o dağdan aşağıya –kendisini yönlendiren kişiye– mücevherleri atar. Kendisini orada bırakan (BG)'de tüccar, (PA)'da Hoca Ferzant, (NA)'da Ferzat hoca)kişi gidince Cihanşâh, başının çaresine bakar ve Kuşlar Tekkesi adı verilen Şah Murg adında bir ihtiyarın yanına varır.

6. (AR) hariç bütün varyantlarda ihtiyarın yasakladığı odaya giren Cihanşâh orada

Masallarının Motif Tip ve Formel Yapısı (*Türk Dünyası Araştırmaları*, Ekim 1991 S. 74) adlı makalede buluyoruz.

¹⁵ Köksal Selçuk, Hasankale'de (Pasinler) Derlenen Halk Hikâyeleri, Erzurum 1978, Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi (Tez Danışmanı Saim Sakaoglu), s. 44-53.

¹⁶ Feridun Alper, Narman Yerli Ağzı, Erzurum 1971, Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi (Tez Danışmanı Efrasiyap Gemalmaz), s. 1-12.

¹⁷ Selahaddin Olcay vd., Arpaçay Köylerinden Derlemeler, Ankara 1998, s. 27-34.

¹⁸ Yaşar Aydemir, Abdülkadir Hayber, Makedonya Kütüphaneleri Türkçe Yazma Eserler Katalogu, Ankara 2007, s. 345-346.

¹⁹ *Binbir Gece Masalları*'nda yer alan Cihanşâh hikâyesi orijinal metin olmasına rağmen biz bu metni –incelemede kolaylık olsun diye– varyant olarak değerlendireceğiz.

güvercin kılığına girmiş üç peri kızını görür ve en küçüğüne aşık olur. (AR)'da ise peri kızının ortaya çıkması farklı olmaktadır. Evlenmek istemeyen Cihanşah'a gaip-ten bir ses "her ne muradın varsa bu kara taşın altındadır" der. Cihanşah da bütün dileklerini o taş sayesinde gerçekleştirir. Evleneceği peri kızı da güvercin kılığında o taşın altından çıkar. Bu varyantta Cihanşah'ın peri kızını elinden kaçırmaması ve yeniden ona ulaşma yolları diğer varyantlarla aynıdır.

7. Bütün varyantlarda ilk seferinde peri kızını elinden kaçırarak Cihanşah, ihtiyarın tavsiyesi üzerine bir yıl bekler ve periler havuzda yıkanırken küçük kızın elbisesini saklar ve peri kızını kendisiyle evlenmeye mecbur eder.

8. Bütün varyantlarda peri kızıyla evlenen Cihanşah, peri kızını darıltır ve onun periler ülkesi olan memleketine kaçmasına sebep olur.

9. (BG)'de periler ülkesi; Gevhernegin, (PA)'da Gevhere, (NA)'da Gevherlik kalesinde, (AR)'da ise İsmi Bilor dağında bulunmaktadır.

10. Cihanşah bütün varyantlarda, Şah Murg'un o kalenin yerini kuşlardan öğrenmesi sayesinde bir kuşun sırtında periler ülkesine varır, kızı babasından ister. Babasının izin vermesi üzerine kızla yeniden evlenen Cihanşah, bir müddet orada kaldıktan sonra yeniden kendi memleketine dönmek ister. Yolda giderlerken (BG)'de kızı kurt yer. (AR)'da kız kendisi ölür. (PA)'da Cihanşah kurt ile beraber yanlışlıkla kızı da vurur. (NA)'da ise muratlarına ererler.

11. (AR) ve (BG)'de Cihanşah, karısının mezarını bekler.

Mukayese kısmında varyantların motiflerini tam olarak karşılaştıramadığımız için bu motif karşılaştırmalarını bir tablo halinde veriyoruz.

1001 Gece Hikâyesi Cihanşah'ın Motifleri	Narman (Erzurum)	Hasankale (Erzurum)	Arpaçay (Kars)
Varyantı Hasankale	Varyantı	Varyantı	Varyantı
Şah/padişah	X	X	X
Çocuksuzluk	X	X	
Remile bakmak			
Av	X	X	
Geyik peşinden gitme	X		
Denizde fırtınaya yakalanma	X	X	
Olağanüstü kale	X	X	
Maymunlar diyarı	X		
Dev gibi köpekler		X	
Gulyabani diyarı			
Dev gibi karıncalar		X	
Suyu kesilen nehir			X
Kervan			
Tellal	X	X	
Dünya güzeliyle birlikte olma	X	X	X
Hayvan karnına girme (deve)	X	X	X

Olağanüstü dağ (mücevher dağı)	X	X	X
Kuşlar tekkesi	X	X	X
Yasaklanan oda	X	X	
Havuz		X	X
İnsan olabilen üç güvercin /cin peri kızları	X	X	X
Aşka düşme	X	X	X
Nikâh	X	X	
Peri sarayı (Gevhernegin)	X	X	X
Anka kuşu/büyük kuş	X	X	
Peri padişahı	X	X	X
Ifritler			
Kurt		X	

Sonuç

Tablodan ve yukarıda yaptığımız izahlardan anlaşılacağı üzere, doğudan batıya(Kars-Bulgaristan), kuzeyden güneye (Ordu-Kıbrıs), pek çok Türk ilinde bilinen Cihanşah masalı/hikâyesi, *Binbir Gece Masalları*'nda bir bölüm olan "Hâsib Kerim El Din" adlı çerçeve hikâyeye bağlı olarak anlatılan "Cihanşâh" hikâyesi ile motif ve yapı itibarıyla aynıdır. Fakat hiçbir edebî metin yayıldığı değişik coğrafyalarda ilk anlatıldığı şekliyle kalamaz. Anlatıcının, sosyal çevrenin, anlatılma zamanının metne yeni bir şekil verdiği muhakkaktır. Zamanla Cihanşah masalına Türk anlatılarında yaygın olan motifler ve formeller girerek bu masalı adeta Türkleştirmiştir.

Binbir Gece Masalları kaynaklı olan Cihanşah hikâyesi, Türk dünyasına sadece masal olarak yayılmamıştır. Bu masal aynı zamanda hikâye musannifleri tarafından halk hikâyesi formatına da getirilmiştir.²⁰

1429 yılında Türkçeye tercüme edildiği kabul edilen *Binbir Gece Masalları*'nın süratle Türk halkı arasına yayıldığı kabul edilmektedir. Fakat bu tarihten binlerce yıl önce Türk halkının sözlü edebiyatı olduğu bilinmektedir. Dünya masallarının sadece yazılı kaynaklar aracılığıyla yayıldığını söylemek insafsızlık olur. Bundan dolayı, *Binbir Gece Masalları*'ndan olan Cihanşah hikâyesinin sözlü olarak, 1429 yılından daha önceleri Türk halkı arasına yayılabileceği ihtimalini de gözden ırak tutmamalıyız.

KAYNAKLAR

- Acar, Ahmet (Genel Koordinatör). *Binbir Gece Masalları*, İstanbul 2007, Nergiz Yayınları.
 Akkoyunlu, Ziyat Abdülmecit. *Binbir Gece Masallarının Türk Masallarına Tesiri*, Hacettepe Üniv. Basılmamış Doktora Tezi, Ankara 1982.
 ———, "Bin Bir Gece Masallarının Türk Masallarına Tesiri", *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1996, S. 1.

²⁰ Melikşah ve Güllühan hikâyesi adı geçen masaldan düzenlenen bir halk hikâyesidir. Ayrıntılı bilgi için bkz. (Eyüp Akman, *Melikşah ve Güllühan Hikayesi İnceleme-Metinler*, Ank. 2008)

- Akman, Eyüp. *Melikşah ve Güllühan Hikayesi İnceleme-Metinler*, Ankara 2008.
- Alper, Feridun. *Narman Yerli Ağız*, Erzurum 1971, Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi (Tez Danışmanı Efrasiyap Gemalmaz).
- Alptekin, Ali Berat; Şimşek, Esmâ. "Kıbrıs Türk Masallarının Motif Tip ve Formel Yapısı", *Türk Dünyası Araştırmaları*, Ekim 1991, S. 74.
- _____, Ali Berat. "Bulgaristan Türklerinden Derlenen Bir Masalın Motif ve Tip Yapısı ve Varyantlarının Mukayeseşi", *Türk Dünyası Araştırmaları*, S. 16, Şubat 1982.
- Aydemir, Yaşar; Hayber, Abdülkadir. *Makedonya Kütüphaneleri Türkçe Yazma Eserler Kataloğu*, Ankara 2007.
- Caferoğlu, Ahmet. *Kuzey Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar*, Ankara 1994.
- Sakaoğlu, Saim. *Gümüşhane ve Bayburt Masalları*, Ankara 2002.
- _____. *Kıbrıs Türk Masalları*, Ankara 1983.
- Eberhard, Wolfram. Pertev Naili Boratav, *Typen Türkischer Volksmarchen*, Wiesbaden, 1953.
- Ölcay, Selahaddin vd. *Arpaçay Köylerinden Derlemeler*, Ankara 1998.
- Selçuk, Köksal. Hasankale'de (Pasinler) Derlenen Halk Hikâyeleri, Erzurum 1978, Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi (Tez Danışmanı Saim Sakaoğlu).
- Tansel, Oğuz. *Mavi Gelin*, İstanbul 1966.
- Thompson, Smith. *The Types of the Folktale*, 2. Helsinki, 1964, FFC184.